

निवेष्टुकामो रोगार्तो पियत्तुर्व्यसने स्थितः ।
अभियुक्तस्तथान्येन राजकार्योद्यतस्तथा ॥
गवां प्रचारे गोपालाः सस्यावापे कृषीवलाः ।
शिल्पिनश्चापि तत्कालमायुधीयाश्च विग्रहे ॥

5 इति । आसेधो राज्ञाज्ञयावरोधः । अकल्यादयः पुत्रादिकमन्यं वा मुहूर्तं प्रेषयन्ति । न च ते परार्थवादिनः

यो न धाता न च पिता न पुत्रो न नियोगकृत् ।
परार्थवादी दण्ड्यः स्याद्यवहारेषु विब्रुवन् ॥

10 इति नारदवचनात् । प्रत्यर्थिनि मुद्रालेख्यपुरुषाणामन्यतमेनानीति किं कुर्यादित्यत आह ।
प्रत्यर्थिनो ऽग्रतो लेख्यं यथावेदितमर्थिना ।

समामासतर्द्धाहर्नामज्ञात्यादिचिह्नितम् ॥ JAGN. 2, 6.

अर्थ्यत इत्यर्थः साध्यः । सो ऽस्यास्तीत्यर्थी । तत्प्रतिपक्षः प्रत्यर्थी । तस्याग्रतः पुरतः ।
लेख्यं लेखनीयम् । यथा येन प्रकारेण । पूर्वमावेदनकाल आवेदितम् । तथा न पुनरन्यथा ।
अन्यथावादित्वेन भङ्गप्रसङ्गात् ।

15 अन्यवादी क्रियाद्वेषी नोपस्थाता निरुत्तरः ।
आहूतप्रपलायी च क्षीनः पञ्चविधः स्मृतः ॥

इति । आवेदनकाल एवार्थिवचनस्य लिखितत्वात्पुनर्लेखनमनर्थकमित्यत आह समामासे-
त्यादि । संवत्सरमासपक्षतिथिवारदिनार्थिप्रत्यर्थिनामब्राह्मणादिज्ञात्यादिचिह्नितम् । आ-
दिशब्देन द्रव्यतत्संख्यास्थानवेलाक्षमालिङ्गादीनि गृह्यन्ते । यथोक्तम् ।

20 अर्थवद्धर्मसंयुक्तं परिपूर्णमनाकुलम् ।

साध्यवद्वाचकपदं प्रकृतार्थानुबन्धि च ॥

प्रसिद्धमविरुद्धं च निश्चितं साधनक्षमम् ।

संक्षिप्तं निखिलार्थं च देशकालाविरोधि च ॥

वर्षर्तुमासपक्षाहोवेलादेशप्रदेशवत् ।

25 स्थानावसथसाध्याख्याज्ञात्याकारवयोयुतम् ॥

साध्यप्रमाणसंख्यावदात्मप्रत्यर्थिनामवत् ।

परात्मपूर्वज्ञानेकराजनामभिरङ्कितम् ॥

क्षमालिङ्गात्मपीडावत्कथिताहर्तृदायकम् ।

यदावेदयते राज्ञे तद्भाषेत्यभिधीयते ॥

30 इति । भाषा प्रतिज्ञा पक्ष इत्यनर्थान्तरम् । आवेदनसमये कार्यमात्रं लिखितम् । प्रत्यर्थिनो
ऽग्रतः समामासादिविशिष्टं लिख्यत इति विशेषः । संवत्सरविशेषणं यद्यपि सर्वव्यवहा-
रेषु नोपयुज्यते तथाप्याधिप्रतिग्रहक्रयेषु निर्णयार्थमुपयुज्यते ।

आधौ प्रतिग्रहे क्रीते पूर्वा तु बलवत्तरा ।